

PvdA Beginsel- programma

De Partij van de Arbeid is met zo'n 100.000 leden een grote politieke partij. Ze bundelt mannen en vrouwen van uiteenlopende leeftijd. Van verschillende levensbeschouwing en maatschappelijke positie. Mensen die - ondanks de grote verscheidenheid - over een aantal belangrijke zaken, gelijkgericht denken. Ze zijn het er over eens dat de huidige, kapitalistische maatschappij moet veranderen. Dat dat kan door actief optreden. Dat de samenleving eerlijk, rechtvaardiger, socialistisch gemaakt kan worden.

Democratisch

Daarbij is de PvdA een democratische partij. Ze wil haar doel bereiken door, voor haar denkbeelden en ideeën medestanders te zoeken en zo, binnen een democratische gang van zaken, politieke macht te verwerven. Politieke macht in het parlementaire stelsel, want dat stelsel werkt het meest doeltreffend als het erom gaat zoveel mogelijk mensen mee te laten beslissen over de manier waarop we de samenleving inrichten.

Socialistisch

De PvdA is een socialistische partij. Zij gaat uit van de beginselen van gelijkheid, vrijheid en solidariteit. Drie begrippen die onverbrekkelijk met elkaar verbonden zijn. De PvdA wil dan ook opkomen voor mensen die onderdrukt worden; voor mensen die worden achtergesteld; voor mensen die weinig kansen krijgen; voor de zwakken. Voor iedereen die in de knel zit of erin dreigt te raken, zowel hier als elders in de wereld.

In parlement en daarbuiten

In het parlement wil de PvdA het regeringsbeleid beïnvloeden. In de Provinciale Staten en de gemeenteraden werkt ze aan het provinciaal en gemeentelijk beleid. Maar daarmee houdt het niet op. Er zijn veel maatschappelijke organisaties die een doel nastreven dat verwant is aan de doelstellingen van de PvdA. Denk aan de vakbonden. De vrouwenbeweging. Aan actiegroepen en aan sommige communicatiemediën. De PvdA wil ook bijdragen aan de versterking van dat soort organisaties. Naast parlementaire partij is de PvdA actiepartij. Ze mobiliseert haar aanhang in acties die het parlementaire werk steunen. Is actief in allerlei maatschappelijke groeperingen en verbanden.

Het Beginselprogramma

Wat de PvdA wil bereiken is uitgewerkt in het Beginselprogramma. Dat werd in oktober 1977, na discussie in de partij, door een congres vastgesteld.

Het Beginselprogramma is géén vrijblijvend stuk, vol mooie ideeën maar zonder praktische betekenis. Het heeft een verplichtend karakter. Dus: verkiezingsprogramma's moeten erop gebaseerd zijn. En: het standpunt van de partij bij actuele gebeurtenissen moet aan het Beginselprogramma worden getoetst. Niet alles wat in het Beginselprogramma staat zal morgen werkelijkheid zijn. Daarvan zijn we ons bewust. Democratisch-socialisten hebben een lange weg te gaan. Ze kunnen die weg onder de huidige maatschappelijke omstandigheden slechts stapje voor stapje afleggen. Er zullen compromissen gesloten moeten worden met andere politieke partijen. Dat is op zich niet erg, als maar duidelijk wordt gemaakt wáár er water bij de wijn gedaan moest worden. En als de concessies die je moest doen niet achter de schermen worden weggemoffeld. Maar ieder stapje, ieder compromis moet wél de doelen van het democratisch-socialisme een stukje dichterbij brengen. Want daar gaat het om bij de PvdA.

MAATSCHAPPELIJKE ACHTERGRONDEN

In onze wereld leiden velen nog steeds géén menswaardig bestaan. Dat is onaanvaardbaar. Maar om die situatie te kunnen veranderen moeten eerst véél problemen worden opgelost.

- Kennis, arbeid, kapitaal en grondstoffen moeten eerlijker verdeeld worden.
- Er moet voldoende voedsel komen voor de snel stijgende wereldbevolking. Dat voedsel moet rechtvaardig worden verdeeld onder de mensen.
- De kloof tussen arm en rijk moet verdwijnen.
- Het verwoesten van de natuur, van het leefmilieu en de uitputting van onze grondstoffen dient te worden gestopt. De oorzaak, de stijgende produktie en consumptie in de rijke landen, moet worden aangepakt.
- Met de wapens die beschikbaar zijn kunnen we het leven op aarde al vele malen vernietigen. Toch gaat de bewapeningswedloop tussen Oost en West (maar ook elders) door.
- We moeten de onvrijheid, de uitbuiting en de discriminatie die in grote delen van de wereld nog bestaat, uitbannen.

Groeien?

Onze economie werd gekenmerkt door groei. Ieder jaar produceerden we meer. Werd er meer verbruikt. Werd er meer winst gemaakt.

De voordelen van die groei kwamen slechts aan weinigen ten goede. Met de nadelen kregen we allemaal te maken. Grondstoffen en energie worden in een razend tempo opgebruikt. Met de dreigende uitputting wordt geen rekening gehouden. Bedrijven worden verplaatst naar arme landen. Vooral arbeidsintensieve bedrijven. Niet om de arme landen te ontwikkelen. Integendeel, bedrijven gaan erheen om van de zeer lage lonen daar te profiteren. Machines vervangen mensen. Doordat de bedrijven steeds groter worden en het werk steeds verder wordt gemechaniseerd en geautomatiseerd, wordt het werk geestdodender. Treden bij mensen soms vervreemdingsverschijnselen op. Omdat - vooral de multinationale-bedrijven economische groei willen, zijn wij in de rijke westerse landen veel - te veel - gaan consumeren. Steeds komen er nieuwe produkten in de winkels. Produkten worden minder degelijk gefabriceerd dan vroeger het geval was. Kopen is het devies. De reclame speelt daarop handig in, vaak door gebruik te maken van de traditionele positie van de vrouw.

De nadelen

Ook socialisten hebben lang gedacht dat je veel van deze problemen kon oplossen met de economische groei. Dan kon je immers de nadelen van het kapitalisme wegwerken, door de groei vooral te gebruiken voor de mensen die niets hadden. Dan kon je een goed stelsel van sociale zekerheid scheppen en inkomen en bezit herverdelen. Die verwachting is niet helemaal uitgekomen.

Natuurlijk, de arbeidersbeweging en de socialistische partijen hebben - vaak moeizaam en na lange strijd - een aantal veranderingen weten te bereiken. Maar het economisch stelsel bleef gebaseerd op het streven van afzonderlijke ondernemingen naar winst en méér winst.

Meer winst. Dus grotere bedrijven. Meer produktie. Vestigingen in veel landen. Zo ontstond een concentratie van economische macht bij een aantal internationale bedrijven, die op hun beurt weer nauw samenwerkten met enkele grote bankconcerns.

Kieskeurig

De PvdA is tot een ander inzicht gekomen: de snelle groei moet plaats maken voor een selectieve groei. Kieskeurig zijn met wat wél en wat niet moet groeien dus. Meer aandacht voor collectieve voorzieningen. Meer milieuvriendelijke produktiemethoden. Dat is nodig, want „produkten” als stilte, een onbedorven landschap, een schoon milieu, zijn zeldzaam geworden. Die moeten veilig worden gesteld, ook voor de levenskansen van de mensen die na ons komen. Daarnaast moeten we minder beslag leggen op de voorraden energie en de voorraden grondstoffen die er nog zijn. Mede omdat kernenergie met al zijn gevaren en gevolgen geen aanvaardbaar vervangingsmiddel is voor de nu in gebruik zijnde energie-grondstoffen.

Verschillen kleiner

Er zijn meer redenen voor het nastreven van een veel selectievere groei. We moeten maatschappelijke problemen oplossen, en dat vraagt om middelen. Zo moet de gegroeide tegenstelling tussen mensen die goed kunnen leren en mensen die niet zo makkelijk op school meekomen, verdwijnen. Ook het - soms wel erg grote - verschil in inkomen. Het onderscheid tussen mensen die (nog) werken en mensen die niet (meer) werken, moet weg. Wie vandaag werkt, weet immers nooit of dat morgen nog zo zal zijn. Veel mensen worden de dupe van de opvoering van het werktempo; van een fusie of reorganisatie; van mechanisering of automatisering. Anderen

raken lichamelijk in de knel. Dan wordt je aangewezen op de sociale uitkeringen, die door steeds minder werkenden moeten worden opgebracht. Dan verlies je je contacten en ga je er bijna altijd in inkomen op achteruit omdat mensen nog steeds worden gewaardeerd naar hun bijdrage aan het economisch proces.

Vrouwen gelijk

De man werkt. De vrouw zorgt voor het huishouden, de kinderen en de kat. Dat is de traditionele taakverdeling waarvan ons economisch systeem handig gebruik maakt. Een man kan werken omdat-ie een vrouw heeft die hem opvangt en verzorgt zonder daarvoor betaald te worden.

De vrouw wordt in ons economisch systeem dus uitgebuit en gediscrimineerd. Willen we daarin verandering brengen dan zijn gelijke beloning van man en vrouw, en een eerlijke verdeling van de beschikbare arbeid tussen mannen en vrouwen noodzakelijk. Maar dat niet alleen. Mannen moeten thuis en buitenshuis niet meer de baas willen spelen, daarmee kan het, ook voor hen, een stuk eerlijker én leuker worden in onze maatschappij.

EEN RECHTVAARDIGER SAMENLEVING

Vechten voor een rechtvaardiger samenleving is vechten voor een vorm van produktie en dienstverlening waarin we het met z'n allen voor het zeggen hebben. Voor een democratische ordening van de economie, zeggen we. Vechten voor opheffing van alle vormen van ongelijkheid, onmondigheid en discriminatie. Dat gebeurt niet alleen in eigen land. Socialisme is vanouds een internationale beweging. En in de wereld mankeert er nogal wat aan de rechtvaardigheid. Het begrip voor de positie van de ontwikkelingslanden groeit, al is het onvoldoende. Welke landen ontworstelen zich aan de misère? Wie belangrijke grondstoffen heeft en z'n macht bundelt, zoals bij de OPEC landen gebeurt. Wie zo groot en sterk is dat de ontwikkeling op eigen kracht kan plaatsvinden, met als voorbeeld de Chinese Volksrepubliek. Voor de andere arme landen is er geen enkel uitzicht op verbetering. Je mag dan ook wanhoopsdaden van die zijde niet bij voorbaat uitsluiten. Wie niets te verliezen heeft, heeft immers veel te wagen. Rusland en Amerika horen beiden tot het rijke deel van de wereld. Rusland tot het Oosten. Amerika tot het Westen. Twee blokken die zich

kenmerken door een waanzinnige bewapeningswedloop. Gevolg: In het Oosten allerlei vormen van onvrijheid die vaak vanuit deze tegenstellingen worden goedgepraat. En in het Westen steun aan allerlei ondemocratische regimi's onder het mom van de verdediging van onze vrijheid. Het omverwerpen van democratische regeringen wordt toegelaten en soms gesteund. De maatschappij van de Verenigde Staten wordt kritiekloos aanvaard. Juist de slechte verhouding tussen Oost en West vormt de grootste hinderpaal voor een krachtige, gezamenlijke aanpak van de wereldproblemen. Zelfs de meest elementaire beginselen van gerechtigheid in de wereld komen erdoor in de knel.

HET POLITIEK PROGRAM

Het Beginselprogramma geeft beschouwingen over achtergronden en oorzaken van de grote problemen van nu. Daarnaast staat er ook een groot aantal zaken in die gewoon geregeld moeten worden. Uit dat politiek programma, noemen we hier een aantal punten.

1. Het produktiestelsel

In alle delen van de wereld wordt geproduceerd. Alleen, het toch al rijke deel van de wereld heeft daar meer voordelen van dan de arme landen. Dat is niet rechtvaardig. De mensen in ontwikkelingslanden hebben net zo goed recht op de voordelen van de produktie, zoals we die ook in de rijke landen kennen. Terwille van een rechtvaardiger verdeling op wereldniveau bepleit de PvdA een aantal zaken:

- Er moet meer voedsel worden geproduceerd. Vooral in de ontwikkelingslanden. Deze hogere produktie moet naar behoefte worden verdeeld.
- De ontwikkelingslanden moeten in staat worden gesteld zich toe te leggen op produktie, verwerking en transport van de grondstoffen waar ze zelf over beschikken.
- De opbrengsten van de grondstoffen, waarover ontwikkelingslanden vooral beschikken, moet beter worden verdeeld. Die moeten zeker niet hoofdzakelijk ten goede komen aan het toch al rijke deel van de wereld. Internationale grondstoffenovereenkomsten (met algemeen geldende prijsafspraken) kunnen de opbrengsten beter verdelen. Dat geldt ook voor de energievoorraden.
- Multinationale ondernemingen moeten worden onderworpen aan democratische en politieke besluiten.

- Geleidelijk moet de industrie die zich nu richt op de produktie voor bewapening en militaire doeleinden zich omschakelen naar een industrie voor vreedzame doelen.

Om dat te bereiken, moet in de eerste plaats worden gekeken naar waar in de maatschappij, de samenleving behoefte aan is. Dan kan worden geproduceerd naar er behoefte is. Daarvoor is het nodig dat bepaalde ondernemingen in gemeenschapsbezit komen. Zodat de gemeenschap kan bepalen wat die ondernemingen moeten doen en laten. De gemeenschap zou zulke zeggenschap moeten krijgen over basis-industrieën, banken, pensioenfondsen, verzekeringsmaatschappijen, de farmaceutische industrie, de wapenindustrie en andere ondernemingen, voor zover deze democratisch-socialistische doelen in de weg staan. Want het zijn deze ondernemingen die met het geld van de samenleving zelf werken. Premies, spaargeld, de niet uit vrije wil gedane uitgaaf voor medicijnen en het belastinggeld voor Defensie worden door de mensen uit de samenleving bijeengebracht. Dan is het ook niet vreemd te streven naar zeggenschap van de mensen zelf over uiteindelijk hun geld. Voor vreedzame doelen en voor doelen waar ze zelf meer baat bij hebben dan bijvoorbeeld dure vakantieprojecten in het buitenland.

Om te bereiken dat naar behoefte in de samenleving wordt geproduceerd is het ook noodzakelijk dat er een democratisch vastgesteld ontwikkelingsplan komt. Daarin moet dan de samenhang worden aangegeven van een beleid over bedrijfsvestigingen, van investeringen van bedrijven en produktie van bedrijven. De gemeenschap krijgt dan inzicht en zeggenschap over de vragen: waar, wanneer en hoeveel. Dan is ook een democratische controle nodig op produktie en verspreiding van die produktie.

Iedereen heeft recht op werk. Maar we hebben een tijd bereikt waarin er niet meer voor iedereen werk is. Daarom moet het beschikbare werk beter worden verdeeld. Het werk dat moet worden gedaan moet ook menselijker worden.

Daarom wil de PvdA dat het werk dat beschikbaar is wordt verdeeld over de mannen en vrouwen die kunnen werken. Geleidelijk moet de arbeidstijd per dag worden verkort. Er moeten deeltijdbanen worden geschapen. Vrijwillige vervroegde pensionering moet meer mogelijk zijn. Werk in de huishouding en als vrijwilliger moet ook worden erkend als productief en voor de samenleving waardevol werk.

Er moeten meer mogelijkheden komen om onderwijs te volgen voor de opleiding tot een bepaald beroep en herscholing, vooral bij vrouwen. De Tweede Kamer moet plannen vaststellen. Daarin moet worden geregeld dat er zelfbestuur van werknemers in bedrijven en (overheids)diensten kan komen.

Om een grotere gelijkheid van inkomens te verkrijgen en een eerlijker verdeling van vermogens, wil de PvdA dat:

- alle inkomens openbaar worden;
- de verschillen in arbeidsinkomens kleiner worden en de particuliere vermogens in ieder geval beter worden verdeeld door vermogens aanwas deling en belasting.

Om er voor te zorgen dat het evenwicht tussen mens en natuur zo goed mogelijk is, wil de PvdA:

- het stimuleren van een levenswijze waarbij met de natuur, grondstoffen en energie zorgvuldiger en spaarzamer wordt omgegaan;
- dat produktie wordt gericht op milieuvriendelijke en duurzame goederen en ook het opnieuw gebruiken van grondstoffen;
- dat nieuwe, alternatieve energiebronnen worden ontwikkeld.

2. Internationale betrekkingen

Behalve veel onrechtvaardigheid is er ook veel onveiligheid in de wereld. En die zal blijven bestaan, zolang er geen nieuwe economische orde is die in de plaats moet komen voor de huidige economische verhoudingen waarbij de rijkste de machtigste is en alles wat arm is aan zich kan onderwerpen.

Er zijn tal van internationale organisaties die zich bezig houden met vrede en veiligheid in de wereld. Daarvan vindt de PvdA:

- dat de Verenigde Naties bevoegdheden moet krijgen die uitgaan boven die van nationale regeringen. Met dergelijke democratisch te controleren bevoegdheden kan deze organisatie bij uitstek het instrument worden om vrede, veiligheid en sociale rechtvaardigheid te verzekeren;
- dat NAVO en Warschaupact, de militaire machtsblokken moeten worden opgeheven;
- verbetering van de EEG, om tegenwicht te vormen tegen de multinationale ondernemingen, om invloed van westerse ondernemingen op ontwikkelingslanden tegen te gaan en om de achtergebleven

regio's daadwerkelijk te helpen zodat ze niet langer de inzet zijn van het spel waarbij multinationale ondernemingen de betrokken overheden tegen elkaar uitspelen.

Dat betekent ook dat Nederland zich anders in die internationale organisaties zal moeten opstellen. De PvdA ziet dat als volgt:

- uitbreiding van taken en het overdragen van taken naar Europese instellingen alleen als democratische zeggenschap en controle daarover dan mogelijk is;
- samenwerking met staten die dezelfde doelen nastreven;
- georganiseerde samenwerking moet worden versterkt met alle achtergestelde groepen, volken en landen dwars door de machtsblokken heen.

Wat het Nederlandse ontwikkelingsbeleid betreft zet de PvdA zich ervoor in dat:

- dit beleid in de eerste plaats wordt gericht op de armste bevolkingsgroepen in de wereld, zowel door het lenigen van de directe nood als door het bevorderen van blijvende verbeteringen van hun positie.

3. Burger en overheid

Er bestaat een grote afstand tussen de burger en de overheid. Het overheidsapparaat wordt eerder ervaren als een onpersoonlijke macht dan als een vorm van dienstverleningen, waarover ze zelf iets hebben te zeggen. Om de invloed van de burger op het overheidsbeleid te vergroten wil de PvdA dat:

- de overheid garandeert dat er recht op informatie en op inspraak is;
- besluiten door de overheid op het laagst mogelijke niveau worden genomen, dat het dichtst bij de betrokken mensen staat;
- overheidsdiensten democratischer en doorzichtiger worden.

De vrijheid van de burger moet zo goed mogelijk worden beschermd. Daarom bepleit de PvdA:

- respect voor de geestelijke vrijheid en voor de verscheidenheid van levensbeschouwelijke en politieke overtuiging;
- vrije en geschakeerde informatie-media;
- bescherming van de persoonlijke levenssfeer, publieke controle en invloed en controle van de betrokkene op het opslaan en gebruiken van persoonsgegevens;
- vergroting van de democratische controle op politie en krijgsmacht;
- een systeem van rechtshulp dat voor iedere burger zonder financiële of andere drempels gelijkelijk toegankelijk is.

4. Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting

Wie in Nederland rondkijkt ziet dat vooral de economisch sterksten bepalen waar, wat en hoe wordt gebouwd. De geringe greep van de overheid op zowel bouwbeleid als toewijzingsbeleid werkt mee ten gunste van de meer welgestelden. Daarom wil de PvdA:

- de invloed van de sterksten op de ruimtelijke ordening, zoals de woningbouw, terugdringen en waarborgen dat ook de lager betaalden in een goede en betaalbare woning kunnen wonen;
- de grond in gemeenschapshanden wordt gebracht en er zuinig met de nog beschikbare grond in Nederland wordt omgesprongen;
- dat een eind wordt gemaakt aan de verhuur van woningen met winst oogmerk;
- de toewijzing van zowel koop- als huurwoningen een gemeentelijke taak wordt;
- het openbaar vervoer wordt bevorderd, verbeterd en gratis gemaakt en er selectiever gebruik wordt gemaakt van de auto.

5. Onderwijs en cultuur

Onderwijs en cultuur komen niet aan iedereen gelijkelijk ten goede. Het onderwijs is bovendien meestal nog eenzijdig gericht op de ontwikkeling van vaktechnische en intellectuele bekwaamheden. Om dat te veranderen stelt de PvdA zich als doel:

- voorrang te geven aan maatregelen voor achtergestelde en kansarme groepen;
- leerlingen moeten inzicht krijgen in de maatschappelijke en politieke verhoudingen en vertrouwd worden gemaakt met vraagstukken als milieu- en schaarsteproblemen, vredespolitiek en de verhouding tot de Derde Wereld;
- het onderwijs moet aansluiten bij de persoon en de persoonlijke kwaliteiten;
- een democratisch bestuur van elke school wordt verzekerd.

Het wetenschapsbeleid zoals de PvdA dat ziet heeft de volgende kenmerken:

- de totale geldstroom hiervoor wordt onder democratische controle gebracht;
- wetenschapsbeoefenaars worden gestimuleerd oplossingen te zoeken voor de problemen waarmee de mensheid heeft te kampen.

Verder wil de PvdA dat er een beleid komt voor radio, televisie, kranten, tijdschriften en andere media dat is

gericht op:

- veelzijdige informatie, zodat de mensen beter toegerust hun mening kunnen bepalen;
- radio en televisie dienstbaar zijn aan democratisering van cultuur en aan onderwijs en vorming, ook voor werkende jongeren en volwassenen.

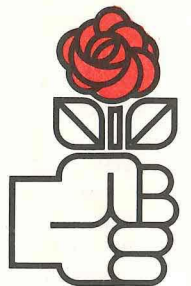
6. Welzijn

Recht op welzijn is op papier gemakkelijk aan iedereen toe te kennen. In de praktijk moet echter aan heel veel zijn voldaan, wil men echt van welzijn kunnen spreken. Gezondheid bijvoorbeeld is een noodzakelijke voorwaarde. Bevredigende relaties met anderen zijn onmisbaar. Net als respect voor zichzelf en anderen. Verder moeten mensen over hun omstandigheden zeggenschap hebben. Daarom wil de PvdA met betrekking tot het welzijnswerk:

- dat de overheid de mensen het recht op informatie geeft over alle zaken waar besluiten over kunnen worden genomen, zodat iedereen die meesprekt tot een volwaardig oordeel kan komen;
- de bestaande organisaties, die vaak uit het particulier initiatief zijn voortgekomen, worden gedemocratiseerd. Behalve besturen moeten ook de medewerkers verantwoordelijk worden voor de opzet en uitvoering van het werk. En de mensen voor wie dat werk wordt verricht moeten ook passende vormen van inspraak hebben.

Speciaal met betrekking tot de gezondheidszorg wil de PvdA dat:

- deze in geen enkel opzicht meer dient als winstobject;
- alle vormen van gezondheidszorg worden gemeenschapsdiensten. De medewerkers komen ook in dienst van de gemeenschap;
- er wettelijke voorzieningen komen waarbij de rechtspositie van een cliënt is geregeld.

PvdA